

Niklas Luhmann et al.: "Autopoieses, En introduktion til Niklas Luhmanns verden af systemer"

Författare: Niklas Luhmann, Ole Thyssen, Gorm Harste, Niels Henrik Gregersen, Jørgen Dalberg-Larsen, Jens Christian Jacobsen. Antal sidor: 230. Förlag: Politisk Revy.

Anmeldt af Lars Ericsson

Autopoiesis

Systemteori inom samhällsvetenskaperna är ingen nyhet, de har använts från och till. De har haft sina förespråkare och belackare. Teorier av nämnda slag har också ingått helt eller delvis i andra teoribyggnationer, så har t ex Habermas byggt en del av sitt teorikomplex på systemteori. Idag talar man om systemteori på ett annat sätt än man gjort tidigare och ansvaret för detta får nog tillskrivas Niklas Luhmann som under en lång rad av år framhärdat i sin värld av system. Det ser ut som om hans ihärdighet nu ska krönas på något sätt.

Att närma sig innehållet i Luhmanns skrifter är inte lätt och det synes ännu svårare att över huvud taget begripa något av det. Det verkar också som om det finns en del exegeter som värnar hans dygd och håller rent från avfällingar kring honom. Det har av de allmänna besvärjelserna och övrigt vetenskapligt hokus pokus framgått att det finns de som anser att den som kritiserar honom inte har begripit honom. Detta avhåller dock inte recensenten att ställa sig undrande inför Luhmanns massiva produktion och inför textmassans eventuella innehåll.

För oss som inte begripit något finns nu en mycket bra antologi, dvs rubricerade bok, som ger en viss inblick i Luhmanns systemiska och mycket systematiska värld. Om det är något som Luhmanns systemteori är så är det just systematisk - den synes iskallt logisk och begrepp härleds ur begrepp som härleds ur begrepp för att så småningom svämma över alla gränser.

Innehållet

Boken inleds med ett mycket kort avsnitt av mästaren själv, betitlat "Hvorfor 'systemteori'?". Efter att ha läst boken instämmer jag nog fortfarande med rubriken på Luhmanns bidrag. Jag vill dock starkt betona att det inte har något att göra med de övriga bidragens kvalitet,

som enligt min mening i det stora hela är av mycket hög klass.

Det första kapitlet är skrivet av Ole Thyssen som företräder en filosofisk inriktning. Därefter följer ett samhällsvetenskapligt angreppssätt författat av Gorm Harste. De religionssociologiska aspekterna tacklas av Henrik Gregersen. De rättsociologiska konsekvenserna utreds av Jørgen Dalberg-Larsen och boken avslutas med en "pedagogisk" betraktelse av Jens Christian Jacobsen. Det ska tilläggas att det i slutet av boken finns en sammanställning av Luhmanns samtliga utgivna alster fram till juni 1991 - något som får betraktas som lika unikt som fantastiskt initiativ och man kan bara önska sig att andra som ger ut antologier följer detta exempel.

Synpunkterna

Utrymmet i denna anmälan medger inte att jag går in i varje uppsats och diskuterar innehållet. Detta inte bara av slentrianmässig ovilja utan framför allt därför att de berör Luhmanns teori från så vitt skilda utgångspunkter, vilket är en styrka i antologin. Jag vill nog göra gällande att det första avsnittet, det med den filosofiska utgångspunkten, för mig framstod som det klart intressantaste. Det beror nog på att författaren förhållit sig ganska allmänt till Luhmann och tagit upp ett vitt spektra av Luhmanns ideér - för man får tämligen klart för sig att man inte har med en Luhmann att göra utan med flera.

Utgångspunkten är att världen består av tre typer av autopoietiska system, närmare bestämt av tre sådana: levande, psykiska och sociala. Nästa fråga kan bli vad det innebär att ett system är autopoietiskt. Svaret synes bli att systemet reproducerar de element som det består av och att detta sker i ett nätverk av dessa element och att denna process urskiljer sig från omvärlden. När vi väl har bestämt denna position, som systemen själv inte kan se, kan vi starta det stora systembyggnadet.

Varje vetenskaplig utgångspunkt från vilken Luhmann behandlas trycker på något särskilt i hans teoribyggande. Det rör sig om cybernetiken av andra ordningen, kommunikation, kodningsteori, självreglerande rättsliga system och, slutligen, om medier. Jag kan här inte gå in och diskutera vad de olika författarna anför, om jag varit mäktig den insatsen hade jag kunnat göra anspråk på att förklara Luhmann på några få sidor.

Om jag så här i slutskedet av recensionen skulle våga mig på några värdeomdömen så skulle jag nog vilja göra gällande att Thyssens och Dalberg-Larsens uppsatser var de som gav mig mest. Thyssens uppsats

var omfattande och inträngande och stundtals inbillade man sig att man begrep något av Luhmanns systematik. Dahlberg-Larsens uppsats upplevdes också som inträngande och hans positiva penetrering av en teoretiker som han uppenbarligen inte håller med, kändes bra.

Jag kan därför starkt anbefalla boken till alla, som liksom jag själv, står lite undrande inför Luhmanns arbeten. Efter att ha läst boken kände jag mig lite klokare men jag kan fortfarande inte förstå vad som inte är system när allting organiserar sig till system (sid 11). Däremot tror jag att jag förstår varför Luhmann avskaffat subjekten - det är säkert för att göra systemen till subjekt?

Forfatteroplysninger:

Lars Ericsson, Avdelning för Rättssociologi, Sociologiska institutionen, Lund Universitet.